

ברכת כוהנים בבית האבל-שמש

תשובה מאת הרב דוד אברהם ספקטור

רב שכונת גבעת-שרת בבית-שמש ורב ביה"כ אוהל יונה מנחם

שאלה

איך לנהוג כאן בברכת כוהנים בבית האבל בבית-שמש ?

תשובה

מובא במסכת סוטה (לח): "אמר ר' יהושע בן לוי: מנין שהקב"ה מתאוה לברכת כהנים? שנאמר: (במדבר ו) 'ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם'. ואמר רבי יהושע בן לוי: כל כהן שמברך מתברך, ושאינו מברך אין מתברך, שנאמר: (בראשית יב) 'ואברכה מברכך'. ואמר ר' יהושע בן לוי: **כל כהן שאינו עולה לדוכן, עובר בשלשה עשה**: 'כה תברכו', 'אמור להם', 'ושמו את שמי'. וכן פסק הרמב"ם במשנה תורה, סוף הלכות תפילה (טו, יב): "כל כהן שאינו עולה לדוכן אע"פ שבטל מצות עשה אחת הרי זה **עובר על שלש עשה** שנאמר 'כה תברכו את בני ישראל', 'אמור להם', 'ושמו את שמי', וכל כהן שאינו מברך אינו מתברך וכל כהן המברך מתברך שנאמר 'ואברכה מברכך'. וכן נפסק בשלחן ערוך או"ח סי' קכח, סעי' ב. לכן אפשר להבין לליבם של כהנים רבים ששואלים אם ללכת להתפלל לבית האבל ולהפסיד ברכת כהנים או ללכת לבית הכנסת ולברך שם את ישראל ולהתברך. ומאז שבאנו לבית-שמש אמרנו לכהנים, שאינם אבילים בעצמם, לנהוג כמנהגי ירושלים (כמובא להלן) ולברך ברכת כהנים גם בבית האבל. אמנם כהן שהוא אבל בעצמו בתוך השבעה לא יברך ברכת כהנים אלא יוצא לפני-כן מחוץ למקום התפילה. וכן שאלתי במוצאי שבת פ' וישב תשע"א את הרב **אביגדור נבנצל שליט"א** ואמר שיש בזה ג' מנהגים. (ובספר מעולם ועד עולם עמ' 424: "מנהגי ירושלים... שהכהנים נושאים את כפיהם בבית האבל, אבל האבל עצמו לא ישא כפיו ביום חול", הערת הרב נבנצל שליט"א: "ויש שנהגו שגם האבל נושא כפיו, גם בחול"). בתשובה לשאלתי השיב הרב **אביגדור נבנצל שליט"א** שאפשר להמשיך במנהגינו כאן בבית-שמש, שכהנים שאינם אבילים אומרים ברכת **כהנים בבית האבל**. ועל הכהן שיושב שבעה כבר נפסק בשולחן ערוך אורח חיים (סימן קכח סעיף מג): "בתוך שבעה ימי אבילות, יצא מבחכ"נ בשעה שקורא כהנים". ומסביר הטעם במשנה ברורה (סימן קכח ס"ק קנז): "דמדינא חייב האבל לברך שהרי חייב בכל מצות האמורות בתורה אלא שנהגו שלא לישא כפים משום שצריך הכהן להיות בשמחה וטוב לב בשעת הברכה כדכתיב 'וטוב לב הוא יברך' ולכן צריך לצאת כדי שלא יקראוהו לעלות לדוכן". והרב עובדיה יוסף שליט"א הסביר את דעת מרן ב"י בספרו שו"ת יביע אומר חלק ד - יורה דעה סימן לב לענין ברכת כהנים בבית האבל: "ונראה דאף למרן הש"ע דוקא הכהן האבל תוך שבעה לא ישא כפיו, אבל שאר כהנים נושאים כפיהם בבית האבל". וכן אסר הרב שמואל הלוי ואזנר בספרו שו"ת שבט הלוי חלק א סימן מג, סעי' ב רק לכהן שהוא אבל לא לברך ברכת כהנים בתוך השבעה כפסק השלחן ערוך: "ואשר שאל בענין נשיאת כפים לאבל ב"מ, בארץ ישראל שנושאים כפיהם בכל יום, נראה דתוך שבעה לא ישא כפיו כלל כהכרעת המחבר סעיף מ"ג". וכן נהגו כאן בבית-שמש כמנהגי ירושלים, שכהנים שאינם אבילים מברכים ברכת כהנים בבית האבל. אמנם ואין זה רק מנהג ירושלים כמובא בספר ליקוט דינים והנהגות של החזון איש חלק א' אורח חיים מאת הרב מאיר גריינמן (בני ברק תשס"ג) בפרק ה', סעי' א': "יש אומרים משמו (של החזון איש) שכהנים נושאים כפיהם בבית האבל". וכידוע החזון איש היה גר בבני ברק ולא בירושלים ולא הזכיר שזה מנהג ירושלים בלבד. וכן ראיתי שהובא בשערי תשובה או"ח סי' קכב ס"ק ב: "בירושלים תוב"ב שנוהגין לברך ברכת כהנים בבית האבל, אז אף שאין כהנים, אומרים א-לוהינו וא-לוהי אבותינו ברכנו... והוא פשוט". וכן כתב בספר חזון למועד (הרב חנוך זונדל גרוסברג עם הסכמת הרב שלמה זלמן אוירבאך) פרק טז, סעי' יד: "ובירושלים המנהג שהכהנים נושאים כפיהם בבית האבל וכשאין שם כהנים אומרים א-לוהינו וא-לוהי אבותינו ברכנו". וכן הזכיר בספר גשר החיים (כ,ה) את המנהג שחלק מכוהני ירושלים נהגו: "יש בירושלים משפחות אחדות של כהנים שהן נוהגות לעלות לדוכן גם בתוך שבעה וגם בבית האבל... ובכך החיים (קכח ס"ק רנג) הביא שם החסד לאברהם שכן נהגו בירושלים בקהל החסידים מהחולכים תורת האר"י זלה"ה". ואמר לי (כד כסלו תשע"א) הרב יעקב שפירא שליט"א, ראש ישיבת מרכז הרב, שאביו הרב אברהם כהנא שפירא זצ"ל, שכיהן כראש ישיבת מרכז הרב וכרב ראשי לישראל, היה מהמשפחות אלה בירושלים שנהגו למעשה לברך תמיד ברכת כהנים גם בבית האבל (אפילו אם הכהן בעצמו אבל). וכך כנראה נהג גם מרן הרא"ה קוק זצ"ל, כמובא בספר "אורו של עולם" (מאת הרב יוסף אליהו, 213-214): "מספר הרב אברהם ריגור שליט"א, אב-בית-דין בתל-אביב רבתי: "זכורני שבפטירת בתו של הרב קוק זצ"ל, הרבנית רענן ע"ה, הגיע הרב (שלמה זלמן) אוירבך לנחם. הרב (אוירבך) התיישב ליד הרב צבי-יהודה זצ"ל, שישב "שבעה" על אחותו, ומיד החלו לדבר בדין ברכת כהנים: האם כהן אבל נושא את כפיו? דומני שהזכירו שהרב קוק נשא את כפיו כשהיה אבל". וכן ראיתי שמביא בספר "נשיאת כפיים כהלכתה" (מאת הרב משה הכהן גרוס שליט"א) משכונת נחלה ומנוחה בבית שמש עם מכתב ברכה מאת רב שכונתו, הרב נתן הכהן קופשיץ שליט"א, שבעצמו ככהן נושא כפיו בבית-שמש בבתי אבילים, כפי שנמסר ע"י הרב מאיר כהן שליט"א, ראש כולל ב"שערי לימוד" בבית-שמש וכדעת החזון איש). וכך כותב שם בפרק כא, סעי' ד': "ויש נוהגים - וכך הוא המנהג בירושלים - שנושאים כפיהם גם בבית האבל". ובהערה יד שם הביא: "וכך כתב בספר דינים והנהגות להחזון איש משמו שנוהגים שהכהנים נושאים כפיהם בבית האבל". וכן דעתו של

הרב יהושע לייב דסקין, שהיה מקודם אב"ד של בריסק ואחר-כך עלה לירושלים, שיש לומר ברכת כהנים בבית האבל, כפי שכתב בספרו שו"ת מהרי"ל דסקין זצ"ל (בקונטרס אחרון סי' קצט): "מה שכתב האליהו רבה **שלא להגיד ברכת כהנים (בבית האבל), לא ישר לעניות דעתי**, כי הכל-בו כתב שהוא **תקנת שלמה המלך ע"ה ואיד נפקיע** בדבר שאין כל יחיד יכול לאמרו בביתו. והראיה מט' באב אינה ראייה, ששם כל הכהנים אבליים וליכא (ואין) נשיאת כפיים כלל... משאין-כן **כאן שכל העולם שרויים בשלום**. ועוד דבתשעה באב לא נפקע נשיאת כפיים לגמרי, שהרי אומרו במנחה. משאין כן כאן (בבית האבל) שנמצא נעקר לגמרי, **ועיקר חיוב נשיאת כפיים מן התורה בחד זימנא (בפעם אחד) ביום**". וכן כתב בספר מנהגי ארץ ישראל (מאת הרב מרדכי יהודה לייב זק"ש, בפרק יג, סעי' ו): "מנהגי ירושלים לישא כפיים בבית האבל". וציין שם בהערה 37 כמקור: "תקנות ירושלים מנהגי ירושלים סי' ח'". וכן מנהג אחינו הספרדים, כפי שכתב הבן איש חי (פר' תצוה אות כב): "**בעה"ק ירושלים נהגו לעשות נשיאת כפיים בבית האבל**. וכן נהגו מחדש פה בגדאד. **ורק הכהנים שהם אבליים לא נהגו לישא כפיים**. וצריך להזהירם שלא יעמדו שם אלא קודם רצה יצאו מחוץ לבהכ"נ... ובקהל חסידים בבית אל נוהגים לעשות נשיאות כפיים בתשעה באב בשחרית..." וכן כתב שו"ת יביע אומר חלק ד - יורה דעה סימן לב: "דשפיר נהגו בירושלים לישא כפיהם בבית האבל... וכך כותב בארחות חיים ח"ב (עמוד תקפ) שאומרים ברכת כהנים בבית האבל בין בחול בין בשבת... וכך כותב בשלמי צבור (דקפ"ה סעי' ב) **שהמנהג בירושלים לומר ברכת כהנים בבית האבל**... ואין לשנות ממנהג ירושלים שאומרים אותו בבית האבל". ומסכם למעשה בספר ילקוט יוסף (לפי הרב עובדיה יוסף, חלק ז', סי' י', סעי' ז): "**יש לומר ברכת כהנים בבית האבל, אבל האבל עצמו אם הוא כהן אינו נושא כפיו בתוך שבעה**"... וכן שאל ידידי הרב אבישי דוד שליט"א, רב ביה"כ תורני לאומי בשכונת שיינפלד, גבעת-שרת בבית-שמש וראש וישיבת אור שרגא בירושלים את הרב צבי שכטר שליט"א, ראש ישיבת רבנו יצחק אלחנן בנוי יורק והשיב לו שכך גם דעתו שהכהנים יברכו בבית האבל, אבל אם האבל בעצמו הוא כהן, אז יצא ולא יברך. וכן דעתו של ידידי הרב יוני (יונתן) רונצוויג שליט"א, רב ביה"כ נצח מנשה כאן בשכונת שיינפלד, גבעת-שרת בבית שמש וראש ישיבת המבתר באפרת. וכן יש לנהוג כאן למעשה בבתי האבלים. וכן כתב לי הרב שלום קורץ שליט"א, רב ביה"כ עץ חיים ומחבר "מדריך בענין אנינות" שיצא לאור מטעם **ועד החסד של גבעת שרת**: "גם אנו נהגנו בהתאם לכללים שכתב' הציג בסיכומי, ובשמחה אפשר לצרף את שמנו לפסק הזה". ועוד העיר בצדק שבשבת יברך גם האבל בעצמו ברכת כהנים, שאין **אבילות בשבת**, כמובא בגשר החיים ח"א פרק כה, שהרדב"ז חלק על הטוש"ע: "הרדב"ז האומר שגם כהן אבל חייב לישא את כפיו דהרי הוא חייב בכל המצוות, ומובא גם בשלחן גבוה ובשלמי צבור... **ובשבת רבים הם הכהנים האבליים הנוהגים לעלות לדוכן גם בתוך שבעה** בין כשמתפללים בביהכ"נ בין כשמתפללים בבית האבל... ואם אין כהן אחר רק האבל, יש לקבוע ההלכה שלא יצא מביהכ"נ ויעלה לדוכן בשבת... והנראה שגם אם אין בביהכ"נ אלא כהן אחד ומצטרף האבל להיות שניים שגם כן לא יצא מביהכ"נ ויעלה לדוכן דיש דעה שהמצוות עשה דאורייתא רק בב' כהנים." **ולמעשה נהגו אצלנו הכהנים להתפלל בשבת בבית הכנסת ושם יעלו לברכת כהנים ובפרט כשהוא הכהן היחיד או שיש רק עוד כהן אחד איתו**. וכן כתב לי ידידי הרב אליעזר שנקולבסקי שליט"א, רב ביה"כ ע"ש פייגנסון בנופי אביב וראש ישיבת הסדר בית-שמש: "מסכים למסקנתו הלכה למעשה: כהנים שאינם אבליים רשאים לישא כפיהם בבית האבל". ועוד הוסיף בין הערותיו: "לולי דמסתפינא הייתי אומר: הפוסקים שחיו בארץ, ובה נושאים כפיים כל יום, ס"ל דאף בבית האבל כן. והפוסקים שהביאו עמם מנהג חו"ל לא ס"ל הכי". וכן נלענ"ד. וכן הסכים עמי הלכה למעשה ידידי הרב שלום רוזנר שליט"א, רב ביה"כ 'נופי השמש' ור"מ בישיבת ראשית. **הי רצון שיתקיים בנו: "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם"**

לסיכום

בבית האבל בבית-שמש:

1. **כהנים שאינם אבליים, נושאים את כפיהם ומברכים ברכת כהנים.**
2. **כהן שהוא אבל בתוך השבעה, לא ישא כאן כפיו ולא יברך ברכת כהנים ולפני "רצה" בחזרת הש"ץ יצא ממקום התפילה.**